

UVODNA RIJEČ UZ „BROJ 100“

U zaokruženim razmacima svoga protjecanja vrijeme je mjerilo razvojnog kontinuiteta i stvaralačkih aktivnosti u svim manifestacijama materijalnog napretka i društvenog razvijanja. Po djelotvornim dostignućima ta se razdoblja smatraju jubilarnim dajući konkretnom radu prigodno obilježje.

Objavlјivanjem jubilarnog, stotog broja časopisa "Uporedno pomorsko pravo i pomorska kupoprodaja" ova je publikacija završila dvadesetpet godina svoga kontinuiranog izlaženja, što je jedan od malobrojnih primjera za časopise ove vrste.

Inicijativa za izdavanje časopisa začeta je 14. VI 1957. na sastanku radnog kolektiva i vanjskih suradnika ondašnjeg Jadranskog instituta (od 1974. Zavoda za pomorsko pravo, historiju i ekonomiku pomorstva) Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, svrhom da bi se jednom periodičnom publikacijom, u kojoj će se znanstveno i praktično obradjavati problemi uporednog pomorskog prava i pravila pomorske trgovine, udovoljilo potrebi aktuelne informacije o normativnim instrumentima pomorske privrede i prekomorske razmjene kao i uopće transportnog prava.

Važno je pri tome podvući dvije činjenice.

Prva je u konstataciji da su u Jugosloveškoj akademiji znanosti i umjetnosti od njenoga osnutka zbivanja i pojave u vezi s morem bili predmetom razmatranja u raznim znanstvenim područjima, a napose da je poslije oslobođenja započet rad na kompleksnom izučavanju mora kao važnog elementa našeg životnog opstanka i njegovom utjecaju na naš dosadašnji i budući razvoj. To se očitovalo osnivanjem posebnih instituta za znanstveni rad i istraživanja svih društvenih odnosa što ih stvara more, a među njima i Jadranskoga instituta. Akademija je time pokazala da je svjesna ne samo svoje nove uloge u općoj privrednoj i društvenoj izgradnji, nego i naročito posebne zadaće u zemlji pune obnove i unapredjenja pomorstva. U ogromnom doprinosu koji

je Akademija u izvršenju te zadaće dala istaknuto mjesto imaju značajni radovi iz pomorskog prava, pomorske ekonomika i historije pomorstva u Jadranskom institutu kao centru znanstvenoga rada Akademije na izučavanju društvene regulativne nadgradnje za pomorskoprivredne odnose.

Druga je značajna činjenica, da je časopis pokrenut u času kada naša federalivna zajednica nije još imala odgovarajućih propisa koji bi uredjivali sve odnose pomorstva, pa je bilo potrebno pružiti i putokaz za rješavanje odnosnih poslova toga vremena. Osim toga, Jadranskom je institutu upravo bilo povjerenio od strane saveznih organa izučavanje pripremnog rada i izrada pomorskog zakonodavstva za našu federalivnu zajednicu.

Pojava časopisa je, dakle odraz jednog već značajnog rada i naglašena potvrda posebne uloge Jadranskog instituta u izvršenju zadataka koji Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti pripadaju po tradiciji, mjestu i značenju za Jugoslaviju kao pomorsku zemlju.

Časopis je okupio suradnju naših najistaknutijih stručnjaka odgovarajućih disciplina, sveučilišnih profesora i suradnika znanstvenih ustanova, privrednih sudova, pravnih savjetnika ranih organizacija pomorske privrede, osiguranja, i mladih pisaca koji su se putem časopisa uključivali u znanstveni rad.

U toku izlaženja časopis je donio tekstove tipskih ugovora i drugih unifikacijskih dokumenata, medjunarodnih pomorskih konvencija i protokola, u originalu i prijevodu, pratilo je rad domaćih i medjunarodnih pomorskopravnih organizacija, komentirao strana zakonodavna vrela, a naročitu je pažnju posvećivao sudskim, arbitražnim i upravnim odlukama, stranim i domaćim, u znanstvenoj obradi kritičkim bilješkama i potrebnim objašnjima.

Izlazio je u tromjesečnim razmacima u nakladi koja je dala mogućnost da pored preplatničkih brojeva Jadranski institut pribavi zamjenom najpotrebnije izvore i literaturu, i uopće dokumentaciju, a napose onu iz inozemstva, bez koje ne bi bio omogućen rad na izvršenju normativnih zadataka.

Brigu o uredjivanju i izlaženju časopisa vodio je redakcijski odbor od 6 članova, nastojeći da svaki broj donese u času

objavljivanja najaktuelnija i najznačajnija pitanja iz područja svoga rada. Uдовoljavajući na taj način jednoj trajnoj i konkretnoj potrebi časopis se vrlo brzo afirmirao u krugovima istraživačkog i primijenjenog rada, a naročito u pomorskoprivrednim i vanjskotrgovinskim radnim organizacijama, budući da su u njemu prvenstveno obradjivani oni problemi s kojima su se one dnevno susretale.

Sliku tematike časopisa pružit će sažeti naslovi sadržaja pojedinih brojeva:

- 1) V. Brajković, Uvod; Ugovor CIF br. 11 "International Council of Tanners", London 1949.
- 2) Opći uvjeti za izvoz i uvoz meke rezane gradje Ekonomске komisije za Evropu UN, Ženeva 1956.
- 3) Revidirani "Franko brod" izvozni ugovor Sjevernoameričkog udruženja za izvoz.
- 4) FOB ugovor londonskog Udruženja za trgovinu žitaricama.
- 5) Uvjeti i pravila londonskog Udruženja za trgovinu žitaricama.
- 6) P. Hamel, Osiguranje u korist proda-vaca po FOB kupoprodaji; V. Filipović, Poljska direktna teret-nica; Ugovor za kupoprodaju žitarica № 1 A Ekonomске komisije za Evropu UN, Ženeva 1957.
- 7) Ugovor za kupovinu žitarica № 1 A - nastavak iz br. 6.
- 8) Opći uvjeti za dobavu materijala za opreme u izvozu Ekonomске komisije za Evropu UN, Ženeva 1955; Uzance za ukrcaj i iskrcaj drveta u poljskim morskim lukama.
- 9) Kongoanski zakon o plovidbi.
- 10) Opći uvjeti za izvoz i uvoz čvrstih goriva Ekonomске komisije za Evropu UN, Ženeva 1958.
- 11) E. Pallua, Novi grčki Zakonik o pomorskom privatnom pravu; Ugovor o kupoprodaji žitarica № 5 A, Ekonom. kom. za Evropu UN, Ženeva 1958.
- 12) Ugovor za kupoprodaju žitarica № 5 A - nastavak iz br. 11.
- 13) Indeks.
- 14) E. Pallua, Novi etiopijski po-morski zakon; Ugovor za kupoprodaju žitarica № 5 A - nastavak iz br. 12.
- 15) B. Jakaša, Poljski pomorski zakonik; S Brkić, Prijelaz rizika kod kupoprodaje CIF.
- 16) S. Brkić, Varšavsko-oxfordska pravila za ugovore CIF; Pravila za ugovore CIF, Oxford 1932.
- 17) Pravila za ugovore CIF, - nastavak iz br. 16;
- Z. Rihtman, G. Badovinac, Dražba stranog broda u jugoslavenskoj luci.
- 18) Pravila za ugovore CIF, - nastavak iz br. 17;
- B. Ja-kaša, Zračni zakonik SSSR-a.
- 19), 20), 21) Opća charter partija 1962, kod "NUGEN".
- 22) Opći uvjeti trgovine za prodaju na pre-komorskim tržištima Udruženja norveških, finskih i švedskih.

tvorničara 1929, i švedske Unije za prekomorski izvoz. 23) Assoziazione granaria Milano za rižu i lomljenu rižu. 24) Indeks (br. 14-24). 25) Londonska pravila. 26) i 27) Udrženje za trgovinu žitarica i sjemenja, Genova, Talijanski ugovor CIF. 28) Ugovor o pomorskom prijevozu cijelim brodom "Italviaggio 1961", Genova. 29) Opći uvjeti dobave Austrijskog stručnog saveza industrije strojeva čelične i željezne konstrukcije, 1963. 30) Japanska pomorska arbitraža. Obrazac ugovora 1964. 31) Odredbe o pomorskoj arbitražnoj komisiji pri Svesaveznoj trgovinskoj komori, Pravilnik o postupku, 32) Pomorski prijevoz, francuski zakon 1966. o brodarskim ugovorima i o ugovorima o pomorskom prijevozu. 33) Pomorski prijevoz, franc, Uredba, 1966. o brodarškim ugovorima i pomorskim prijevozima. 34) Francuski Zakon 1967. o statutu pomorskih brodova i ostalih plovila na moru. 35) Pomorska arbitražna komora, Pravilnik. 36) Opći uvjeti za montažu postrojenja i opreme u inozemstvu Ekonom. kom. UN za Evropu. 37) Čarter o gnojivima Brodarske komore, 1942. 38) Nacrt medjunarodne konvencije o ugovoru o prijevozu robe u unutrašnjoj plovidbi. 39) Pomorska arbitražna komora, Pravilnik. 40) Dodatne odredbe za nadzor nad montažom postrojenja i opreme u inozemstvu. 41) i 42) Baltička i Medjunarodna konferencija - Brodarski ugovor na vrijeme za visoko more, 1968. 43) i 44) Opći prijevozni uvjeti za zajednički saobraćaj Dunav-more, 1962; E. Pallua, Dvije nove pomorske konvencije (o intervenciji na otvorenom moru u slučaju nezgode i o gradjanskoj odgovornosti za štete od zagadjenja hidrokarburima). 45) Brodarsko poduzeće i kupoprodaje, francuski Zakon 1969. o brodarskom poduzeću i brodarskim kupoprodajama i odnosi Dekret. 46) Medjunarodni tipski sporazum između naručitelja i consulting engineera (INGRA 1963). 47) Sovjetski čarter o ugljenu, 1962 - "SOVCOAL". 48-49) Indeks. 50) Vodič za ugovaranje nabava i radova koji se financiraju iz kredita Svjetske banke i kredita IDA-e, 1969. 51) Angažiranje savjetnika Svjetske banke i njenih zajmoprimeca. 52) Opći poslovni uvjeti za brodske mešetare i brodske agente. 53) E. Pallua, V. Filipović, Nacrti konvencije o kombiniranom prijevozu i BIMCO teretnica; Teretnica "COMBICONBILL". 54) FBL - FIATA teretnica za kombinirani prijevoz, Standardni uvjeti 1970. 55) i 56) Sovjetski brodarski ugovor o drvetu 1961; Teretnica. 57) V. Filipović, Odgovornost zračnog vozara prema guatemalskom Protokolu 1971; Pro-

tokol o izmjeni pravila varšavske Konvencije o odgovornosti zračnog vozara za putnike. 58) i 59) Ukrcajni i prijevozni ujeti teretnice, 1958. 60) Indeks. 61) Medjunarodna konvencija o ugovoru za putovanje, Bruxelles 1970. 62) i 63) Vodič za sastavljanje ugovora za izgradnju velikih industrijskih objekata ECE (TRADE) 117. 64) H. Kačić, York-Antwerpenska pravila, 1974, tekst i komentar. 65) Rajnska pravila Antwerpen-Rotterdam za zajedničku havariju, 1956. 66) Nacrt konvencije o prijevozu robe morem UN. 67) Vodič za odnose Svjetske banke i njenih zajmoprimaca, 1974. 68) Nacrt konvencije o ugovoru o medjunarodnom prijevozu putnika i prtljage u riječnoj plovidbi. 69) i 70) Vodič za nabave u okviru zajmova Svjetske banke i kredita Udruženja za razvoj, 1975. 71) V. Filipović, Nacrt medjunarodne konvencije o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine, tekst i komentar. 72) Vodič za povlačenje sredstava zajma Svjetske banke i kredita Medjunarodnog udruženja za razvoj, 1974. 73) V. Filipović, Novi medjunarodni sporazum o zračnom prijevozu, Montrealski protokol br. 4. 74) V. Filipović, E. Pallua, Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi. 75) M. Pećarina, Stupanje na snagu Protokola o izmjeni Konvencije o teretnici, 1968; Pitanja koja se s pravnog i ekonomskog stajališta postavljaju u vezi s UNCITRAL:ovim Nacrtom konvencije o prijevozu robe morem; Izmjene. 76) Zakon o imunitetima stranih suverena, 1976; Promjene o pravnom položaju državnih trgovackih brodova na području zemalja Common lawa; Konferencija Medjunarodnog odbora za pomorsko pravo, Rio de Janeiro 1977. 77) Atenska konvencija i Protokol o prijevozu putnika i njihove prtljage morem, 1974. 78) V. Filipović, E. Pallua, Konvencija UN o prijevozu robe morem, 1978. (Hamburška pravila). 79) V. Borčić, Nacrt definicija o brodarškim ugovorima, Rio de Janeiro 1977. 80) V. Filipović, Nacrti novih medjunarodnih sporazuma pred Pravnim odborom IMCO-a; Osnivanje Medjunarodne pomorske arbitraže, Pravila ICC-CMI Medjunarodne pomorske arbitraže. 81) Indeks. 82) V. Borčić, Nacrt konvencije o medjunarodnom multimodalnom prijevozu. 83) Unifikacija odredaba o odgovornosti i naknadi štete kod prijevoza štetnih i opasnih materija (IMCO); Revizija Medjunarodne konvencije o intervenciji na otvorenom moru u slučaju nezgode za zaštite od zagadjenja ugljikovodicima. 84) E. Pallua, Evolucija engleskog arbitražnog sudovanja u Zakonu od 1979. 85) P. Stanković, Nacrt izmijenjenog Lloydovog standardnog formulara Ugo-

vora o spašavanju. 86) V. Filipović, Skupština CMI-a, Bruxelles 1980; Konvencija o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala, 1980; 87) E. Pallua, V. Borčić, Zasjedanje IMCO-a, London 1980; Konvencija UN o medjunarodnom multimodalnom prijevozu robe, Ženeva 1980. 88) V. Filipović, Zasjedanje IMCO-a, London 1980; Protokol o izmjenama Medjunarodne konvencije o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova, Bruxelles, 1979; Protokol o izmjenama Medj. konv. o teretnici od 1924. s Protokolom od 1968, Bruxelles 1979. 89) V. Filipović, INCOTERMS, 1980; V. Filipović, Godišnja skupština CMI-a, Bruxelles 1981; V. Borčić, zasjedanje IMCO-a, London 1981. 90) P. Stanković, Konačni Lloydov formular ugovora o spašavanju; V. Filipović, P. Stanković, Konferencija i Izvanredna skupština CMI-a, Montreal 1981. 91) V. Borčić, V. Filipović, Zasjedanje IMCO-a, London 1981; Nacrt konvencije o spašavanju, Montreal 1981; Konferencija Medjunarodnog pomorskog odbora, Montreal 1981. 92) Konvencija o minimalnim propisima kojima moraju udovoljavati trgovacki brodovi, Ženeva 1976; Preporuka o poboljšanju propisa o trgovackim brodovima, Ženeva 1976. 93) V. Borčić, V. Filipović, Zasjedanje IMCO-a, London 1982; V. Filipović, Godišnja skupština CMI-a Bruxelles 1982; Jedinstvena pravila o ugovoru u medjunarodnom željezničkom prijevozu robe (DIM), 1980. 94) nastavak iz br. 93) o ugovoru u prijevozu željeznicom; V. Filipović, Ratifikacija Medjunarodnih pomorskih konvencija i naše pravo, 95) nastavak iz br. 94) o ugovoru u prijevozu željeznicom; V. Filipović, COTIF 1980. 96) E. Pallua, Revizija Konvencije o pomorskim privilegijima i hipotekama; Upitnik CMI-a i komentar; D. Pavić, Institute cargo clauses (A, B, C), malicious damage clause, Institute war clauses (cargo), Institute strikes clauses (cargo). 97) V. Filipović, Zasjedanje IMO-a, London 1982; Prednacrt konvencije o odgovornosti poduzetnika medjunarodnog terminala (PMT), Rim 1981. 98) V. Filipović, Revizija Konvencije o gradjanskoj odgovornosti za zagadjivanje 1969. i o Fondu 1971, na zasjedanju Pravnog odbora IMO-a; Protokol konvencije o ugovoru o medjunarodnom prijevozu robe cestom (CMR), Ženeva 1978; V. Filipović, Protokol CMR 1978; Konferencija UN za trgovinu i razvoj UNCTAD, na polju pomorstva, Beograd 1983. 99) M. Kružičević, Institute time clause hulls, Institute war and strikes clauses hulls-time, London 1983; V. Borčić, Zasjedanje Pravnog odbora IMO-a, London 1983.

Od posebnog je značenja naglasiti da je dio sadržaja časopisa što je u svakom broju donosio prikaze sudske i arbitražne prakse naših i inozemnih sudova, s kritičkim bilješkama, stvorio časopisu osobitu reputaciju, priznanje i osnovu razmjene.

Imajući u vidu kontinuitet uspješnog rada i značajnost tematike koju obradjuje časopis, Razred za društvene znanosti JAZU odlučio je, na svojoj sjednici 18. svibnja 1983., da broj 100 "Uporednog pomorskog prava i pomorske kupoprodaje", kao jubilarni, nakon 25 godina izlaženja, bude objavljen u prigodnom obliku, boljim grafičkim izrazom i u standardnom formatu za bibliotečnu manipulaciju, sadržavajući članke o aktuelnim pitanjima današnje domaće i medjunarodnopravne tematike o pomorstvu.

U smislu spomenute odluke Razreda za društvene znanosti JAZU ovaj, stoti broj časopisa donosi šesnaest radova iz suvremenе problematike pomorstva razradujući pitanja nacionalnog i medjunarodnog značaja, materijalnog i formalnog prava s posebnim osvrtom na najnovije normiranje medjunarodnog prava mora i uobičajenim dodatkom prikaza nove literature.

Predstavljamo ih pobliže s uredničkog gledišta:

1. V. Borčić, N. Šoić, *Institut generalnog plovidbenog agenta u jugoslavenskom pravu.*

Istaknuvši da je plovidbeni agent prvi put normiran u našem Zakonu o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi i, razmotrivši razloge koje je zakonodavac imao normirajući odnose pomorskog agencijskog posla u osnovnom izvoru plovidbenog prava, u ovom radu posebno je tretiran ugovor o plovidbenom agencijskom poslu na temelju opće punomoći, o tzv. generalnom agentu, želeći da posebnom propisu o toj vrsti agencijskog posla iz čl. 681. spomenutog zakona pruže u svjetlu osnovnih i drugih propisa privrednog poslovanja opći pojam plovidbenog agenta.

Imajući u vidu važnost i ulogu generalnog agenta u domaćoj i medjunarodnoj trgovini, ovaj je rad od osobitog teorijskog i praktičnog značenja dajući vrijedan doprinos poimanju jednog aktuelnog instituta našeg i uporednog pomorskog prava.

2. A. Bravar, *Medjunarodna unifikacija općeg ograničenja odgovornosti brodara i naše pravo.*

Autor je uzeo u razmatranje jedno značajno pitanje, institut općeg ili globalnog zakonskog ograničenja odgovornosti kao "jednu od najkarakterističnijih povijesnih posebnosti pomorskog prava". Ta je posebnost doista povijesna ali je zadržala svoju važnost do našega vremena i ne preostaje zaokupljati interes pomorskog poduzetništva u cijelom svijetu.

Izloživši povijesni razvoj instituta i ekonomsku uvjetovanost koja ga je u specifičnim okolnostima pomorskog poduzetništva zadržala, predocio je različite vidove njegova formiranja da bi prikazao njegove oblike u pojedinim sistemima pomorskog prava i napose opširan pregled unifikacijskih npora za njegovo izjednačenje u suvremenom pravu, zaključujući da je u našem Zakonu o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi institut normiran recipirajući određbe i načela Bruxelleske konvencije o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova iz 1957, što prema mišljenju autora ne odgovara novim putevima u razvoju pomorskog prijevoza i da bi "vezanost našeg pomorstva za svjetske trendove trebala inducirati zakonodavne napore u pravcu suvremenijih rješenja od onih koja nudi Konvencija iz 1957". Autor je tom željom aludirao na novije medjunarodne instrumente o tretiranom institutu, napose na koncepciju Londonske konvencije 1976.

Studija je svakako aktuelna i u toliko vrijednija što u današnjem vremenu održanje instituta globalnog ograničenja odgovornosti brodara često biva osporavano kao neopravdano i za-starjelo načelo prevladavanoga vremena.

3. V-Dj. Degan, *Kriteriji razgraničenja morskih prostranstava između država.*

Jedno od najstarijih i najspornijih pitanja pomorskog prava, danas prava mora, bilo je i sada je kako razgraničiti morska prostranstva između država.

Pisac je u svjetlu Ženevske konvencije 1958. i Konvencije UN o pravu mora 1982, koja još nije stupila na snagu, prišao razmatranju pojedinih spornih situacija razgraničenja morskih prostranstava u slučajevima gdje zbog nedovoljne širine mora svaka država ne može odrediti najveću dopuštenu širinu mora,

ekonomskog pojasa i u novije vrijeme isključive ekonomske zone, a i u slučajevima određivanja lateralne granice tih dijelova mora država koje graniče na istoj obali.

Pisac je razmatranje navedenih situacija pregledno iznio u iscrpnom nizu konkretnih primjera u raznim morskim stranama, podvrgavajući kritičnom pravnom rasudjivanju i obrazloženoj ocjeni uporišta, teoretska, ugovorna, sudska, na kojima su zasnovana odnosna rješenja.

Sadašnja svestrana zainteresiranost čitavog svijeta za uvođenje i primjenu novog medjunarodnog sustava za razmatranje i rješenje pitanja koja povlači primjena Konvencije UN o pravu mora od 1982. daje ovom radu značaj osobite aktuelnosti i znanstvene orijentacije.

4. V. Filipović, Izvanugovorna odgovornost za štete kod prijevoza opasnog tereta morem.

Jednu od nevoljnih i k tome sve brojnijih značajki koje je izmedju mnogih opasnosti donijela i sve više donosi suvremena tehnika proizvodnje, predstavlja prijevoz opasnih tereta, i to je neizbjegljivo postalo predmetom opsežnih i veoma razradjenih mjera nadzora i posebne odgovornosti za štete od takvog prijevoza u nacionalnim zakonodavstvima i još više u medjunarodnim normama imajući u vidu sve mogućnosti prijevoza i različite vrste specifičnosti opasnosti pojedinih tereta.

Pisac je uzeo u razmatranje pitanje izvanugovorne odgovornosti (izostavljajući ugovornu odgovornost u vezi s izvršenjem transporta) i to kod prijevoza morem, a u povodu Nacrta konvencije o odgovornosti i naknadi štete u vezi s prijevozom štetnog i opasnog materijala morem, koji će biti raspravljen na medjunarodnoj konferenciji o tom pitanju u okviru rada Medjunarodne pomorske organizacije u svibnju ove godine u Londonu.

Nakon uvodnih napomena o prethodnim radovima na utvrđivanju takve odgovornosti i posebnog osvrta na konvencije koje su je djelomično normirale (u slučajevima zagadjivanja uljem ili nuklearne štete), pisac je prišao spomenutom nacrtu razmatrajući potrebno pitanja: koje opasne i štetne stvari obuhvaća buduća konvencija, tko će odgovarati, kako će odgovarati, do koje visine i da li uz obvezno osiguranje odgovornosti, te je upozorio,

pored već datih rješenja, na dileme oko neriješenih pitanja, zaključivši isticanjem važnosti konvencije za našu zemlju koja ima razvedene obale i nalazi se u zatvorenom moru, gdje je od presudnog interesa utvrditi "gdje leže granice tolerirajućeg rizika i protupravne opasnosti".

5. I. Grabovac, *Pojam dužne pažnje (due diligence) u prijevozu stvari morem.*

Dužna pažnja kao kriterij u određivanju odgovornosti u današnjem brodarstvu, počev od Harter Acta i Haških pravila, nezaobilazna je tema svakog razmatranja odgovornosti za prijevoz stvari morem. Pisac analizira pojам dužne pažnje i njegovo značenje u okviru Haško-Visbyskih pravila, dakle pojам iz kojeg proizlazi danas prevladajuće pravilo za kriterij odgovornosti. Pisac ne tretira Hamburška pravila koja nemaju toga izraza iako ona ne mijenjaju temelj odgovornosti jer se zasnivaju na pretpostavljenoj krivnji stoga što izazivaju stanovite nejasnoće, a postoji i neizvjesnost hoće li i kada stupiti na snagu.

Pisac je pojmu "dužne pažnje" odnosno "pažnje urednog brodara" našega Zakona iz 1977, u ovome članku, promotrivši ga kroz prizmu Haško-Visbyskih pravila, dao još jednu temeljitu studiju meritornog značenja i autoriteta istaknutog pisca.

6. V. Hlača, *Luka za posebne namjene u lukama otvorenim za medjunarodni pomorski promet.*

Razmotrivši izvore našega prava, saveznog i pojedinih republika, o režimu morskih luka i polazeći od tumačenja pojma luke otvorene za medjunarodni promet kao i luke "pod jednakim uvjetima pristupačne svakome", pisac smatra da i brodoremontna luka koja služi za obavljanje popravaka svih brodova koji imaju prava uploviti u luku, spada u javnu luku, i prema tome, da tu vrijede ista načela prava pristupanja i jednakog postupanja. Jednako postupanje odnosi se na primjenu javnopravnih odnosno upravnopravnih propisa i samoupravnih općih akata remontnog brodogradilišta. Medjunarodni propisi ne vrijede za luke posebne namjene i luke otvorene za domaći promet. Razlikovanje kategorija luka povlači razlikovanje određenih organa i odnosnih upravnih kompetencija.

7. S. Jelinić, Teretnica i Jednoobrazni trgovački zakon
SAD iz 1962. g.

Pisac daje sažeti prikaz sjevernoameričkog prava koje regulira prava i obveze iz teretnice, napose odredbe Jednoobraznog trgovačkog zakona SAD iz 1958, odnosno 1962. u odnosu na Zakon o prijevozu robe morem (Konvenciju o teretnici) iz 1936.

Pored informacije o posebnostima sjevernoameričkog sistema trgovačkog i pomorskog zakonodavstva i napose o izvorima prava o teretnici, rad donosi važnije odredbe o teretnici (definiciju, prenosivost, dokaznu snagu, napose u vezi s pitanjem ukrcavanja i izdavanja više primjeraka teretnica) i predstavlja koristan prilog uporednom pomorskom pravu.

8. H. Kačić, Deposesija broda kao atribut Mortgagea i ugovorno založno pravo.

U radu koji široko zahvaća svu složenost kupoprodajnih i kreditnih odnosa u brodogradnji i brodarstvu našega vremena, pisac iznosi okolnosti koje su dovele do bujanja i eskalacije kredita, a potom, uslijed poremećaja u osnovama svjetske prirede, do labilnosti monetarnih sistema i destabilizacije koja je naročito pogodila pomorsko brodarstvo i brodogradnju svijeta. U takvim prilikama pisac razmatra da li je tzv. klasična brodska hipoteka kao sredstvo kredita i sigurnosti još svršishodna ako je ograničimo na to da pruža vjerovniku samo stvarno pravo da se namiri iz vrijednosti broda prinudnom sudskom prodajom.

U iznošenju dvaju osnovnih načina sigurnosti otplate dugoročnog pomorskog kredita, naime osobnog jamstva (u prvom redu banaka) i ugovornog založnog prava, pisac se zalaže za pojam založnog prava na brodu u ekstenzivnom smislu, obuhvaćajući ne samo hipoteku kao institut založnog prava na nekretnine, rimsko-pravne tradicije, nego i založnog prava na brodu zemalja Common law sustava, koji dopušta deposesiju dužnika i uz sudsku dopušta i tzv. slobodnu prodaju broda.

Pisac iznosi suštinu odnosno razlike založnog ugovornog prava u užem značenju (prema našem Zakonu od 1977. o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi), s jedne strane, i mortgagea, s druge strane, ističući prednosti praktične primjene i svršishodnosti

kao jednostavnijeg postupka potonjega instituta. Pisac, osim toga, nalazi da je u našem pravu, s obzirom na nove propise imovinskog prava koji predviđaju "hipoteku", nastala suštinska i terminološka razlika između instituta založnog prava u plovvidbenom i onoga u općemovinskom pravu, pa povlači zaključak da je založnom vjerovniku jugoslavenskoga broda dopušteno, ako je to i ugovoreno, da radi zaštite svojega prava preuzme posjed broda, pojmljen kao faktično raspolaganje stvarju, jer za to u sistemu nema izričite zabrane. Pisac ukazuje na stanovitu praksu, te zaključuje da prodaja broda nije u interesu ni založnog dužnika ni založnog vjerovnika. On smatra da je osnovano opravданo i potrebno prihvatičiti suvremenije tumačenje našeg pravnog instituta ugovornog založnog prava priznavanjem valjanim uglavaka o deposesiji, jer je to doprinos osnovnoj svrsi založnog prava.

Iznešene misli, zadirući u jedan od najakutnijih problema brodarstva, iako su u stanovitim argumentima kontestabilne, sigurno pobudjuju izuzetnu pažnju i u najmanju ruku potiču na dijalog de iure condendo.

9. Ž. Matić, *Renvoi u novom jugoslavenskom medjunarodnom privatnom pravu.*

Renvoi, tj. uzvrat i upućivanje na daljnje pravo kao jedna od najspornijih ustanova medjunarodnog privatnog prava, predmet je razradjenog prilaza njegova postojanja odnosno nepostojanja u stranim zakonodavstvima i razvoja njegova normiranja u našem pravu s objašnjenjem mnogih dilema u pogledu njegove obveznosti, dosega i prednosti. Pisac iznosi najnovije odredbe u Zakonu o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima iz 1982. i konstatira, tumačeći namjere predлагаča zakona, da se ustanova renvoi ne primjenjuje u zakonima koji je nisu predviđeli, a to bi bio slučaj i s našim Zakonom o plovvidbenim odnosima.

10. Lj. Mintas-Hodak, *Medjunarodna pomorska prijevara u odnosu na brodarske ugovore.*

Učestalost pojava raznovrsnih prijevarnih radnja u pomorskoprijevoznom a нарочито medjunarodnom poslovanju potakla je brodare i ostali u pomorskom prometu zainteresirani svijet da

toj pojavi posveti posebnu pažnju, ispita njene oblike i pokrene mjere za njeno suzbijanje.

Ovaj rad razmatra to pitanje ukazujući na njegovu aktualnost i pružajući podatke iz nove literature koja tu pojavu sve naglašenije tretira. U radu su predočeni tipičniji oblici prijevarnih radnja pri prijevozu tereta po brodarskim ugovorima i napose pri manipulacijama robnim papirima jer se upravo tu najčešće u pojedinim regionima lučkog poslovanja pojavljuju. Opisane su mjere kojima bi te radnje primjerno mogle biti suzbijene, ali bi trebalo osigurati i specijalnu međunarodnu organizaciju koja bi pratila poslovanje i usmjerivala adekvatne mjere za suzbijanje tih prijevara (prema prijedlozima UNCTAD-a i BIMCO-a).

11. E. Pallua, *Suvremenim razvojem engleskog prava u zakonodavstvu i u sudeckim precedentima*.

Pored razumljivog interesa koje poznavanje engleskog prava u uporednom pravu općenito, s obzirom na svoju povijesnu rasprostranjenosti u međunarodnom privrednom prometu, predstavlja, ono je od posebne važnosti u poslovima pomorskog prometa i prekomorske razmjene dobara, gdje se i u naše vrijeme mnogi odnosi odvijaju po normama toga prava ukoliko ne dolazi u obzir primjena nekog jedinstvenog pravila.

S tog razloga, časopis je nastojao od svoga početka, u granicama mogućnosti, pružiti informaciju o tome pravu, a napose donošenjem važnijih presuda engleskih (i američkih) sudova u pitanjima pomorskog prava kao i kritičkih osvrta o njima.

Istim motivom časopis u ovoj prigodi donosi i poseban rad o suvremenom razvoju engleskog prava u zakonodavstvu i u sudskim precedentima, koji uz osrvt na objavljene presude, donosi jedan koncizan ali time ne i manje sadržajan pregled engleskog sudstva i njegovih formi, izvora prava i karakterističnih njegovih ustanova, u prvom redu onih koje se tiču pomorskog prava, ali u preciznom zahvatu čitavog sustava, što odaje pisca kao vrsnog poznavaoca razmatrane materije.

Obiljem podataka o najvažnijim značajkama engleskog prava, o složenosti sudske organizacije, postupka i tumačenja propisa, rad predstavlja izvor upoznavanja neobilazne materije za sva-

koga tko se bavi problemima prekomorske trgovine i medjunarodnog brodarstva.

12. V. Polić-Ćurčić, *Ovlaštenja obalne države i države luke kod zagadjivanja mora s brodova prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora.*

U nizu brojnih odredaba koje sadrži Konvenciju UN o pravu mora 1982, a među kojima i one o zagadjivanju mora, u članku su izložene one odredbe koje se tiču zagadjivanju mora s brodova. U članku se kritički upozorava na stanovite nejasnoće u pogledu raznih nadležnosti država, pa u vezi s tim i u pogledu efikasnosti primjene konvencijskih norma. Ova upozorenja nesumnjivo dolaze u obzir u vremenu razmatranja i pripreme ratifikacije spomenute konvencije u svijetu i kod nas.

13. K. Sajko, *Stvarni statut - Miscelanea.*

U sažetom obliku, ali u spektru velikog broja zakona različitih zemalja, pisac je razmotrio po mogućim kriterijima međunarodnog privatnog prava za određivanje mjerodavnog prava nekoliko važnijih pitanja koja se mogu pojaviti u pomorskopravnom poslovanju, kao što su: stjecanje i gubitak stvarnih prava na pokretninama, mogućnosti stjecanja vlasništva od nevlasnika, mjerodavnog prava za res in transitu, i pravo raspolaganja određenim stvarima, odnosno učinci na temelju robnih papira i napose teretnice. Razmatranja su značajan prilog specifične tematike u okviru časopisa.

14. A. Sihtar, *Uvrštenje arbitražne klauzule iz brodarskog ugovora u teretnicu po engleskom odnosno američkom pravu.*

Često razmatranom pitanju u uporednom pomorskom pravu o odnosu teretnice i brodarskog ugovora, ovaj rad donosi vrijedan prilog ukazujući na različita rješenja u pogledu valjanosti arbitražne klauzule izmedju engleskog prava s jedne i američkog prava s druge strane.

15. S. Triva, *Stvarna nadležnost suda za provodjenje postupka ograničenja odgovornosti brodara.*

U povodu jednog sukoba nadležnosti izmedju Općinskog suda u Rijeci i Okružnog privrednog suda u Rijeci za izvanparnični postupak ograničenja odgovornosti brodarà Vrhovni sud Hrvatske

donio je rješenje o nadležnosti Okružnog suda za provodjenje takvoga postupka, obrazlažući ga najboljim razlozima o značaju predmeta koji je predmet postupka.

Pisac članka, uvažavajući suštinsku razložnost odluke Vrhovnog suda osporio je njenu interpretativnu osnovanost suptilnom argumentacijom važećih procesnih normi iz kojih proizlazi da su u plovidbenim izvanparničnim stvarima nadležni općinski sudovi opće nadležnosti. Ovaj rad u jubilarnom broju zauzima koliko po procesno-pravnom predmetu, toliko i po važnosti treiranog pitanja značajno mjesto u dometu bavljenja znanstvene interpretacije postojeće norme.

16. B. Vukmir, *Zašto još nemamo Kodeks o ponašanju transnacionalnih poduzeća?*

U članku je razmotren rad na donošenju jednog medjunarodnog Kodeksa o ponašanju transnacionalnih poduzeća započet još 1976., koji bi trebao donijeti izvor medjunarodnog prava o jednom vrlo i mnogostrano osjetljivom pitanju medjunarodne ekomske suradnje. Svojstvo pisca kao suradnika u tom radu u ime naše države, daje članku karakter autentične informacije o problemu koji se sigurno tiče svih područja ekomske medjunarodne suradnje uključivo i pomorstva, a najviše u odnosima u pogledu zemalja u razvoju.

17. V. Filipović, U rubrici prikaza knjiga ukazuje na publikaciju: dr Drage Pavića, *Prijevozi kontejnerima, pravni problemi*, Izd. RO /rički TIZ Čakovec, 1983, str. 289. Istiže njen značenje u razmatranju složenih pravnih problema pojavom kontejnerskog prijevoza u suvremenom prijevozu, razmatrajući ih neposredno u prijevozu i posredno u efektima takvog prijevoza na medjunarodne kupoprodajne pomorske poslove.

Završavajući retke ove Uvodne riječi usudjujemo se ponadati da će naš periodik u novom razdoblju, novoj formi i proširenjim sadržajem ne samo pojačati već stečeno povjerenje svojih dosadašnjih čitalaca, nego da će privući interes i novih. Od slijedećega broja časopis će izlaziti u novom formatu donoseći nova razmatranja ne mijenjajući svoju sadržajnu fizionomiju, nego produbljujući tematiku uvjerenjem da će još jače pridonijeti da pribavi nove prijatelje i suradnike, koji u moru

vide širom otvorena vrata u svijet kroz koja ulazi ne samo materijalno bogatstvo, nego i živo strujanje formiranja novih odnosa kao i društveno-ekonomskog preobražaja njegove nadgradnje. Baveći se razmatranjem tih odnosa, časopis "Uporedno pomorsko pravo i pomorska kupoprodaja" ispunjava jedan od osnovnih zadataka Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti na izučavanju pomorstva.